

ČESKO

A

JAK

DÁL?

Kvalita potravin

**Jaké problémy trápí
jihočeské zemědělce?**

**Jak je na tom Česko
s kvalitou potravin?
Jak ji zlepšit?**

**Jaké změny krajiny
nás čekají?**

*„My Češi jsme hrdí
jen na jednu
komoditu – pivo, ale
u ostatních potravin
jsme s tím na štíru.“*

rektor Univerzity Karlovy

Tomáš Zima

Více na stranách 8 až 14

UNIVERZITA
KARLOVA

deník

ČESKO! A jak dál?

Kvalita a bezpečnost potravin by měla být prioritou

O zemědělství a nefér rozdílech v kvalitě dovážených potravin se debatovalo v krajském městě.

JANA ZUZIÁKOVÁ

V jihočeské metropoli se uskutečnilo diskusní setkání odborníků s veřejností pořádané v rámci projektu Univerzity Karlovy „Česko! A jak dál?“ V budějovickém Grandhotelu Zvon 11. dubna debatovali o zemědělství a kvalitě potravin zástupci Univerzity Karlovy, Jihočeské univerzity, Ministerstva zemědělství ČR, Evropského parlamentu, Potravinářské komory ČR, Agrární komory, občanských i neziskových sdružení, zemědělci, studenti a veřejnost.

Rektor Univerzity Karlovy Tomáš Zima připomněl, že problematika zemědělství má celou řadu aspektů: „Je to otázka krajiny, ale zejména zabezpečení dostatku kvalitních potravin pro každého z nás a další.“ Poukázal, jak v Čechách na krásné půdě vyrůstají betonová skladovací monstra, která si v řadě evropských zemí nikdo nedovolí postavit: „A u nás krásnou půdu necháme zalít betonem a postavit na ní logistická centra,“ hořce konstatoval.

Problematika potravin se podle něj týká jejich kvality jak z hlediska výroby, tak zdraví. „Jako lékař mohu říct, že strava a její vyvážené složení mají nesporný význam nejen pro zdraví člověka, ale i pro vznik či předcházení nemocí. Řada výrobců ze zahraničí dováží na náš trh potraviny druhé kvality. A náš zákazník v honbě za nejlepší slevou nehledí na to, že rozdíl třeba koruny je z hlediska

dlouhodobého pro něj neprospěšný. Chceme, aby kvalita a bezpečí potravin byly naší prioritou,“ apeluje Tomáš Zima.

Poukázal rovněž, jak např. v řadě zemí jsou lidé hrdí, že jedí sýr vyrobený v jejich oblasti, jsou pyšní na svou ovocnářskou produkci. „My Češi jsme hrdí jen na jednu komoditu – pivo, ale u ostatních potravin jsme s tím na štiřu. Myslím, že je cílem univerzit vychovávat společnost s tím, aby si českých potravin a jejich kvality vážila a prioritně je vyhledávala. S tím může souviset určitá ochrana trhu, propagace a ochrana českých produktů, a to od výroby přes zpracovatele po konzumenty,“ uvedl Tomáš Zima.

Pavel Kozák, děkan Fakulty rybářství a ochrany vod Jihočeské univerzity, předestřel, že byt je ryba kvalitní potravinou, v Česku jí sníme jen pět kilo na osobu za rok, z toho sladkovodních jen 1,5 kilo. Jak to zvrátit? „Naše fakulta se velmi snaží změnit tuto situaci již od výroby, o čemž svědčí námi vyvinutý omega3kapr, což je ryba se

zvýšeným množstvím mastných kyselin. A jdeme až do produktů, které se snažíme nabízet spotřebitelům, přičemž začínáme od nejmenších ve školách. A ukazuje se, že s jejich konzumací nemají děti problém. Musíme si ale uvědomit, že kapra, pstruha a další ryby produkované v téměř přírodních podmínkách může poničit nevhodná úprava, například smažení,“ upozornil Pavel Kozák.

Europoslankyni Olgu Sehnalovou trápí dvojí kvalita potravin dovážených obchodními řetězci osm let. Prvním předpokladem pro konec dvojí kvality je jasná a nezpochybnitelná právní úprava na straně EU, předpis, který bez různých právních klíčků a možností odlišných výkladů stanoví, co je a není dvojí kvalita. Který také udává, že prodávat na vnitřním trhu výrobky, jež spotřebitel může snadno vnímat jako identické, se záměrně jiným složením je klamání spotřebitele. A zároveň musí být pro dozorové orgány jasným vodítkem, aby mohly dvojí kvalitu posoudit a postihnout.

Anketa

Odpovídalo 290 lidí, a to v ulicích Českých Budějovic, na diskusním setkání, na FB Univerzity Karlovy a Deníku.

Podle čeho se rozhodujete při nákupu potravin?

1. Podle složení (166)
2. Podle země původu (146)
3. Podle ceny (114)
4. Podle značky (71)
5. Podle doporučení (45)
6. Podle reklamy (22)

2. Jaká je podle vás kvalita potravin v České republice?

1. Dobrá (91)
2. Špatná (46)
3. Výborná (10)
4. Velmi špatná (5)

3. V jakých obchodech nejčastěji nakupujete?

1. V supermarketech (116)
2. V malých obchodech (39)

ČESKO! A jak dál?

V rámci revize spotřebitelské politiky proto navrhla rozšíření přílohy směrnice o nekalých praktikách. Do přílohy, jež vyjmenovává ty, které jsou za každých okolností zakázané, požadovala přidat zákaz prodávat pod stejným označením výrobky, které se kvalitativně liší. Podařilo se jí získat většinu europoslanců, proti se postavili ministři zemí EU a zástupci Evropské komise.

SOUČASNÁ SITUACE

Minulé úterý na posledním jednání pléna EU se hlasovalo i o balíku šesti směrnic na ochranu spotřebitele. Pokud by je europoslanci nepřijali, vrátily by se k projednání a byla by znovu šance dvojí kvalitu zakázat. Což se nestalo.

ČESKO! A JAK DÁL?

Jedná se o diskusní platformu Univerzity Karlovy, mající za cíl definovat zásadní celospolečenské problémy ČR. Do debaty chce univerzita zapojit své špičkové vědce a odborníky, osobnosti z řad odborné veřejnosti a v regionech veřejně diskutovat na konkrétní téma. Cílem je formulovat a iniciovat možná řešení a cestu, jak v jednotlivých problémech postupovat dál. **Podněty, názory pište cesko@cuni.cz.** Partneri projektu jsou kraje, města a regiony, mediálními partnery Deník a Česká televize.

STÁNEK se studenty Univerzity Karlovy na budějovickém náměstí Přemysla Otakara II. Foto: UK

Komentář hlavních řečníků

Václav Jungwirth

předseda Českého svazu chovatelů masného skotu, předseda ZD Brloh

Osm kilo hovězího masa včetně výrobků na hlavu a rok je tristně málo, v roce 1990 to bylo 27 kilo. Bohužel zemědělci se tomu i přizpůsobují, počet skotu poklesl od roku 1990 ze 4 milionů na 800 tisíc. Tak ohromný propad se nedá nahradit ze dne na den. Ať děláte co děláte, kráva bude mít jen jedno tele za rok. Už v roce 1990 jsme dovezli speciální skot na kvalitní maso. Uráží mě, že čeští spotřebitelé znají argentinské hovězí, nic o něm nevědí, ale je to podle nich kvalitní hovězí maso. Chováme stejná plemena jako tam a pod daleko přísnějším veterinárním dozorem. Zvířata jsou po zdravotní stránce sledovanější než lidé. Každý rok se odebírají vzorky krve ke zjištění onemocnění – nákazová situace je u nás nejlepší v Evropě a my si toho nevážíme. Z republiky vyvezeme každoročně 170 tisíc kusů skotu do zemí, kde ho vykrmí a zkonsumují.

Jindřich Fialka

náměstek pro řízení sekce zemědělství a potravinářství Ministerstva zemědělství

Naše ministerstvo se musí vrátit k základní úloze v zemědělství a potravinářství – zajištění dostatečného množství bezpečných a kvalitních potravin a s tím související péči o základní produkční zdroje – vodu, půdu, krajinu. Nejde například jen o produkci masa jako potraviny, ale potřebujeme organickou hmotu pro zapravování a zúrodnění půdy, budování její struktury, aby mohla saturovat a udržet vodu. Je přirozenou povinností státu, ministerstva vzdělávat spotřebitele už od předškolního věku – tady máme velký dluh oproti jiným státům. Co se týče soběstačnosti republiky – v rostlinné výrobě není problém, ale je u ovoce a zeleniny, které se hodně dovážejí, a přitom to jsou produkty mírného pásu, které dokážeme vypěstovat, pokud neudeří velké sucho. V živočišné výrobě – v hovězím a mléce jsme na tom dobře, produkce drůbeže a vepřového by mohla být lepší.

Miroslav Koberna

ředitel pro programování a strategii Potravinářské komory ČR

Co člověk skutečně potřebuje? Jen tři a půl věci: první je voda, druhá vzduch, třetí je jídlo a pak ještě trochu sexu na rozmnožování. A my máme teprve druhou vládu, která vůbec uznala za vhodné věnovat se zemědělství a potravinářství. Zákazník preferuje cenu, protože ho obchodníci dvacet let vychovávali, že to je hlavní kritérium, jímž se má řídit. V jiných zemích na to stát reaguje a vytváří protiváhu apelem, že občan si má také vybírat národní produkty. Patriotem a nacionalistou se nikdo nerodí, tím se stává výchovou, což náš stát nedělá... Je jasné, že budete-li kupovat české výrobky, podpoříte sami sebe – udrží se zaměstnanost, budou se odvádět daně.

Radim Perlín

vedoucí výzkumného centra RURAL Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy

V Česku máme mimořádnou sídelní strukturu – 6258 obcí, Švédsko jich má 150, Dánsko méně než 100. To je velká výhoda, neboť umožňuje budování identity lidí, kteří v nich žijí. Já jsem hrdý, že jsem z Horní Dolní, zatímco soused ze z Prostřední Dolní. A to je velký rozdíl. Máme hodně obcí pod 3000 obyvatel, v nichž žije tři a půl milionu lidí. V mnohých žije méně než 20 obyvatel, v 370 dokonce méně než pět. Jaká bude budoucnost těchto vesniček, až zemřou? Kdo se bude starat o okolní krajinu, o tuto obec? Neskončí stejně jako rozpadlé vesnice ve Francii, Španělsku, Portugalsku? To je velká výzva, kterou musíme řešit i v rámci zemědělské politiky a jejího druhé pilíře programu rozvoje venkova, v rámci krajské a lokální správy. A to mnohem více než dosud.

ČESKO! A jak dál?

Jihočeské produkty zasluhují známku nejvyšší kvality

O kvalitě jihočeských zemědělských produktů nemusí obyvatelé Česka pochýbovat.

Produkcí jihočeských zemědělců považuji za vysoce kvalitní, říká Václav Jungwirth, předseda ZD Brloh, Okresní agrární komory Český Krumlov a Českého svazu chovatelů masného skotu. „Výrobky z jejich surovin zpracované v jihočeských potravinářských závodech nebo nabízených samotnými zemědělci si zaslouží uznání a známku nejvyšší kvality.“

Pořád se setkávám s názorem, že nej kvalitnější potraviny jsou v Německu a Rakousku a česká produkce nestojí za moc. Co na to říkáte?

Vždy se někdo najde, komu nebude něco vyhovovat, ale věřím, že většina českých spotřebitelů důvěruje českým potravinám. Základem však je, aby potraviny byly vyrobeny ze surovin pocházejících od českých zemědělců, jejichž původ a kvalita jsou dohledatelné v rámci systému kontrolních mechanismů platných v naší zemi. Nemohu tedy hovořit za potraviny vyrobené u nás z dovezených surovin. Co se jich týká, netvrdím, že jsou nekvalitní. Ale o dovezené surovině, ze které jsou vyrobeny, se toho moc nedozvím. Proto existují mechanismy na kontrolu dovážených surovin. Mohu jen doporučit, aby se každý podrobněji zajímal o to, za co platí.

Živočišné a rostlinné produkty se k nám hojně dovážejí z ciziny. Přitom dovážené produkty z Polska či odjinud doprovází často skandální odhalení

ohledně zdravotní nezávadnosti...

Ano, to je pravda. Je nutné ale rozlišit, o jaké produkty se jedná. Jedna věc je dovoz surovin pro výrobu potravin, druhá je dovoz hotových výrobků. Bylo by nekorektní kritizovat dovoz, když na druhé straně jsou vyváženy zemědělské suroviny i hotové výrobky z naší země. Rozdíl je v tom, že o produktech u nás vypěstovaných, odchovaných nebo vyrobených víme vše, vše je dohledatelné. O dovezených produktech to není možné tvrdit.

Co se týká skandálů ohledně dovozu masa z Polska, mezi některými Čechy panuje přesvědčení, že je to uměle vyvolaná kampaň, která má omezit zájem o polské produkty.

Domnívám se, že příslušné kauzy se týkají převážně polských zpracovatelů a výrobců potravin, ne přímo polských zemědělců. Poláci určitě vyrábí také kvalitní potraviny, ale jsou velice přizpůsobiví a dokážou splnit jakoukoli poptávku. Z mého pohledu je na vině ten, kdo závadné potraviny k nám distribuuje, ale i ten, kdo je u nás nakupuje a dále prodává. U nás existuje velmi dobře fungující kontrolní systém, a některé negativní reakce na práci veterinární správy

jsou pro mě nepochopitelné. Rozhodně musím odmítnout, že by se jednalo o kampaň. Otázkou je, jak v Polsku funguje obdobná instituce.

Zaznívá, že by bylo třeba v naší zemědělské produkci dosáhnout soběstačnosti, ale před revolucí bylo zemědělství natolik rozvinuté, že z něho po otevření hranic měly mnohé státy obavy... Místo toho česká rostlinná a živočišná produkce klesla. Co se stalo? Je možné dosáhnout soběstačnosti?

Nemá smysl se vracet k tomu, co bylo před 30 lety. Mnohdy slyším i srovnávání, co bylo před 90 lety. To vše je historie, kterou je důležité znát. Dnes je zemědělství v jiné době a v jiných podmínkách. Produkce živočišné a rostlinné výroby opravdu klesla. Zemědělci se přizpůsobili společenské poptávce po českých produktech a dotační politice EU. Pokud budou čeští spotřebitelé požadovat potraviny z českých surovin, jsem přesvědčený, že čeští zemědělci jsou schopni poptávku uspokojit. S tím souvisí

soběstačnost, která je zcela reálná. Za současného stavu by to nebylo ze dne na den, ale pokud budou mít zemědělci jistotu odbytu za ceny zajišťující rentabilitu jejich práce, dosá-

žení soběstačnosti by nemuselo trvat dlouho. To je ale otázka pro někoho jiného než zemědělce.

Všude se staví a stavby zabírají čím dál větší plochy. Kolik už ubýlo zemědělské plochy či orné půdy v jižních Čechách nebo na Českokrumlovsku?

Úbytek zemědělské půdy je alarmující, hodně se o tom hovoří, a málo se proti tomu něco dělá. Jižní Čechy na tom, myslím, oproti jiným oblastem v České republice nejsou tak katastrofálně. Není to problém jen naší republiky, ale celosvětový. Zemědělskou půdu Jihočeši obhospodařují zodpovědně, což ukazuje i rozsah živočišné výroby, zejména chovu skotu, kdy se na jihu chová nejvíce skotu v rámci ČR a okres Český Krumlov je na třetím místě v počtu chovaných masných krav. Proti záboru půdy pro stavební účely toho zemědělci moc nezmůžou.

Obchody propagují regionální produkty. Pociťují to i zemědělci?

S propagací regionálních produktů se setkáváme čím dál víc. Otázkou je, zda to není jen taktika, jak přilákat víc zákazníků. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že v některých obchodech se regionální potraviny objevují a jsou pravidelně zákazníkům nabízeny, u některých obchodních řetězců bych si nebyl tak jistý tím, co proklamují. Všeobecně se projevuje větší zájem českých spotřebitelů o původ potravin, zejména u masa je to asi v poslední době nejmarkantnější. U chovatelů, kteří prodávají takzvané ze dvora, je poptávka tak vysoká, že nejsou schopni všechny zájemce uspokojit.

VÁCLAV JUNGWIRTH, předseda ZD Brloh.

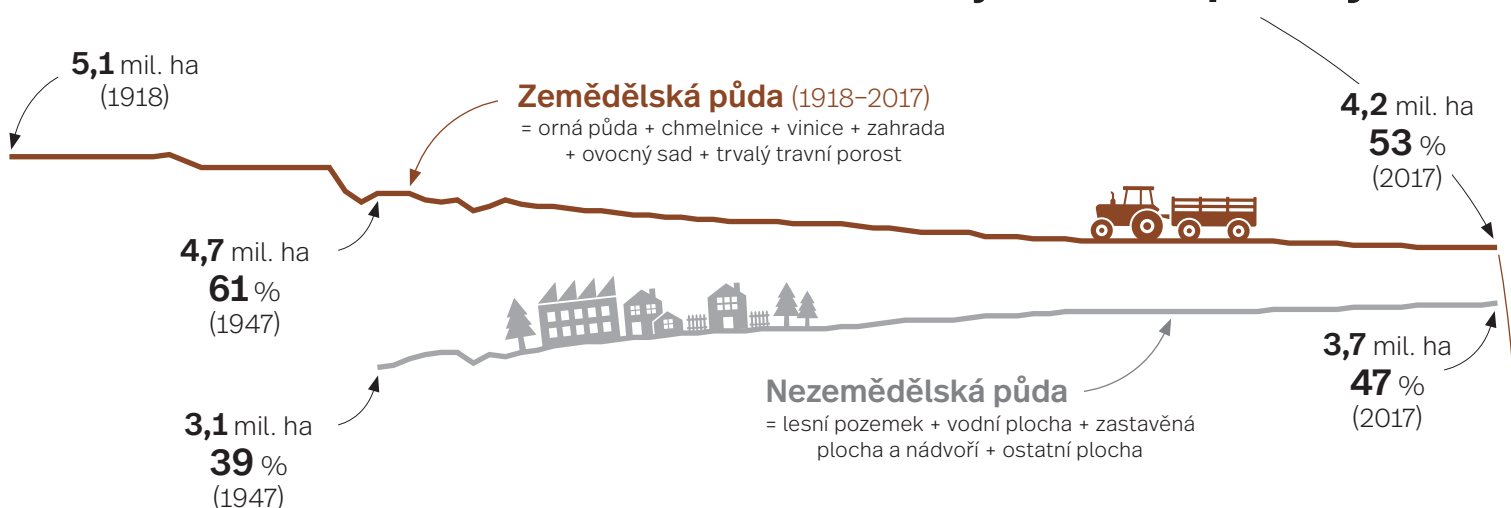
ČESKO! A jak dál?

Kam se poděla zemědělská půda?

deník data

Aleš Vojř, David Valenta, Jiří Janda

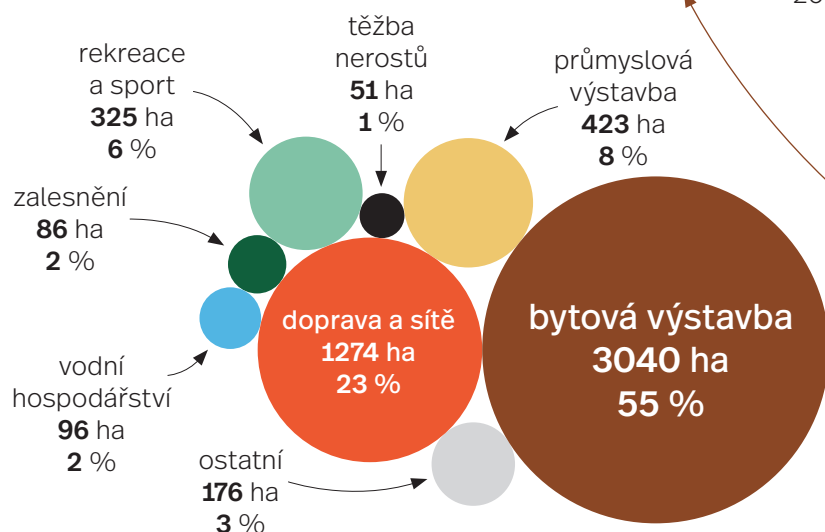
Zatímco po konci druhé světové války se **zemědělská půda** rozkládala na 61 % území nynější České republiky, v současnosti **zabírá už jen 53 % plochy země.**

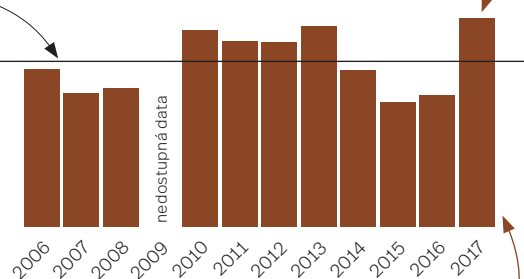
V posledních letech **trvale mizí** z půdního fondu přes **čtyři tisíce hektarů** zemědělské půdy ročně.

Co se staví na zmizelé půdě?

aneb Odňatá zemědělská půda dle účelu (2017)

4338 ha
průměr plochy trvale „odňaté“
půdy v letech 2006–2017

5471 ha
plocha trvale odňatá v roce 2017
(Pro představu: jedná se o rozlohu o velikosti 1295 pražských Václavských náměstí.)

ČESKO! A jak dál?

Obrazem: Univerzita rozvířila

Třetí veřejná diskuse v rámci projektu Univerzity Karlovy „Česko! A jak dál?“ se konala ve čtvrtek 11. dubna v Českých Budějovicích. Debatovalo se o kvalitě potravin a možnostech, jak mohou odborní zástupci Univerzity Karlovy přispět a pomoci s řešením. Součástí akce byl stánek na náměstí Přemysla Otakara II., který připravila Univerzita Karlova. Studenti zde rozdávali informační letáky a dotazovali se kolemjdoucích, podle čeho se rozhodují při nákupu potravin, jaká je podle nich kvalita potravin v České republice a v jakých obchodech nejčastěji nakupují. Vyhodnocení ankety najdete na straně 8.

TOMÁŠ SKŘIVÁNEK z Deníku diskusi moderoval.

HANA ŠTÁTNÁ, ředitelka Regionální agrární komory Jihočeského kraje.

ČESKO! A jak dál?

diskusi o kvalitě potravin

ČESKO! A jak dál?

REKTOR **TOMÁŠ ZIMA** PŘIBLÍŽIL NOVÝ PROJEKT UNIVERZITY KARLOVY:

Není možné mít dvojí kvalitu jídla

Univerzita Karlova zahájila projekt s názvem „Česko! A jak dál?“ Jeho cílem je zapojit vědce a odborníky z univerzit do řešení celospolečenských problémů, před kterými stojí naše společnost. „Proto jsme na Univerzitě Karlově vytvořili diskusní platformu „Česko! A jak dál?“ a definovali několik opravdu klíčových problémů, které lidi trápí. Patří mezi ně například kvalita potravin, dluhy a exekuce, sucho, bezpečnost, stárnutí, ale také zemědělství či vzdělávání,“ uvedl rektor univerzity Tomáš Zima.

O jednotlivých tématech povede univerzita v průběhu letošního roku veřejné diskuse napříč regiony České republiky, do kterých se zapojují špičkoví vědci a odborníci Univerzity Karlovy, ale také osobnosti z řad odborné veřejnosti, politiky a samozřejmě běžní občané.

„Naším cílem je vytvořit návrhy, jak v jednotlivých problémech postupovat dál. Důležitým cílem projektu je rovněž posílit v regionech povědomí o činnosti Univerzity Karlovy,“ dodal rektor.

Pane rektore, v Českých Budějovicích připravila Univerzita Karlova veřejnou diskusi na téma Zemědělství a kvalita potravin. Jak důležité je podle vás toto téma?

Téma zemědělství je velmi aktuální a otázky ohledně proměny krajiny a životního prostředí, kvality a ceny potravin i úlohy zemědělců v 21. století se dotýkají života každého z nás. A ve všech těchto oblastech je velmi důležitá také role a práce vysokých škol.

Kde přesně zde vidíte prostor pro pomoc ze strany univerzit?

Na jedné straně je to výzkum a vývoj nových technologií a chytrých řešení, které se daří úspěšně přenášet z vědeckých laboratoří do praktického života. Například Jihočeská univerzita, která s námi na přípravě diskuse spolupracovala, vyvíjí na Zemědělské fakultě metody, které pomáhají zkvalitňovat chov ryb, ale také třeba více chránit vodu v krajině.

Na straně druhé by se pak univerzity měly zabývat vzděláváním občanů, například o tom, jak šetrněji zacházet s krajinou kolem nás, jak se vyznat ve složení a kvalitě potravin, jak důležitá je výživa pro naše zdraví a dobrou kondici.

Právě dvojí kvalita potravin v rámci EU se na diskusi hodně řešila, jaký na to máte názor?

To je velký problém, který je nutné vyřešit. Není možné akceptovat, aby se v jedné zemi EU prodávaly kvalitní potraviny a v jiné potraviny v tom samém obalu, jen se zásadně horším složením!

Co jíme, má obrovský vliv na naše zdraví a kvalitu života. Je potřeba zvýšit mezi lidmi osvětu a věnovat se vzdělávání o tom, jak silně potraviny náš život ovlivňují.

V rámci diskuse probíhala v Českých Budějovicích anketa s otázkou, podle čeho lidé nakupují potraviny. Na prvním místě se umístilo složení potravin. Co výsledku říkáte?

Mám z toho radost, i když jde jen o velmi malý vzorek respondentů. Moc bych si přál, aby při našem výběru potravin vítězila čím dál více kvalita, nikoli jen cena, cena, cena. Na našem trhu je řada kvalitních českých potravin, které si zaslouží větší pozornost od nás konzumentů a také silnější podporu ze strany státu.

V Českém Krumlově jste navštívil také Zemědělské družstvo Brloh. O čem jste se bavili?

S předsedou družstva panem Jungwirthem jsme diskutovali o tom, co trápí české zemědělce. Podle něj je to především nepřehledná a přebujelá byrokracie, spojená zejména s dotacemi. Pro menší podniky jde často o náročnou agendu, s kterou se jen složité vypořádávají, přitom finanční podpora je pro ně zásadní. Dotace státu by měly být podřízeny hospodaření na půdě a nemělo by jít o nárokové peníze pouze na plochu, bez ohledu na užitečnost toho, co se na takových polích děje.

Prozradíte nám, jaké bude další téma projektu Česko! A jak dál?

Aktuálně připravujeme téma „Česko, Evropa a svět“.

Veřejná diskuse se bude konat 9. května v Brně.

Zabývat se budeme otázkami, jaké výhody a nevýhody nám přináší Evropská unie, jaké jsou priority české zahraniční politiky, kam směřujeme a jak pomáhají univerzity při řešení mezinárodních otázek našeho státu.

REKTOR Univerzity Karlovy Tomáš Zima.

Foto: Univerzita Karlova